

4. Midnattsfotboll – ett svar eller symptom på ojämlikhet?

Magnus Dahlstedt & David Ekholm, Linköpings universitet

Projektet midnattsfotboll erbjuder kostnadsfria idrottsaktiviteter för unga i socialt utsatta områden. Det ger ökad tillgång till idrott, bidrar till gemenskap och öppnar möjligheter för integration. Men verksamheten är knappast en lösning på strukturella samhällsproblem. Den är snarare ett symptom på ojämlikhet.

Under det senaste decenniet har segregationen och ojämlikheterna växt i Sverige. Städer runt om i landet har blivit alltmer polariserade. Uppväxtvillkoren skiljer sig påfallande åt beroende på i vilket område man bor. För unga i städernas socio-ekonomiska periferi formas tillvaron i ett samspel mellan en rad olika dimensioner av social exkludering: bostadssegregation, territoriell stigmatisering, ekonomisk fattigdom, arbetslöshet och ojämlika möjligheter att påverka samhället både formellt och informellt.⁶⁸ Även förutsättningarna för ungas möjligheter att delta i idrott är ojämlik.⁶⁹

Den ökade segregationen och ojämlikheten har resulterat i allt tydligare sociala spänningar och konflikter.⁷⁰ I spåren av denna utveckling förs en omfattande politisk debatt där ”förorten”, och i synnerhet dess unga, framstår som ett hot mot samhällets lag och ordning. Problemet benämns i termer av ”utanförskap”, med tonvikt på särskilda stadsdelar – ”utanförskapsområden”. Enligt en dominerande

⁶⁸ Dahlstedt, M. m.fl. (2018). ”Den sociala exkluderingens mekanismer”. I M. Dahlstedt (Red.), *Förortsdrömmar*. Linköping Studies in Social Work and Welfare 2018:3.

⁶⁹ Blomdahl, U. m.fl. (2014). *Segrar föreningslivet?* Centrum för idrottsforskning (2018). *Statens stöd till idrotten – uppföljning 2017*.

⁷⁰ Schierup, C.-U. m.fl. (2018). ”Stockholmsupproret”. I A. Ålund m.fl. (Red.), *Nation i ombildning*.

tankefigur utgör förorten en slags container för sociala problem. Den ses som en plats vid sidan av, utanför, annorlunda och därmed också farlig.⁷¹

Utvecklingen i Sverige är en del av ett bredare mönster. Även internationellt förs en intensiv debatt, där migration beskrivs i termer av hot mot nationella kärnvärden och som orsak till friktioner, oro och kriminalitet.⁷² Debatten fick förnyad kraft i efterdyningarna av 2015 års flyktingsituation med ett stort antal människor på flykt, som sökte sig till Sverige och övriga Europa.⁷³

Platser och grupper av människor, inte minst unga, som drabbas av segregation – **som befinner sig ”utanför”** – har blivit föremål för en rad olika insatser. Dessa är utformade som svar på segregation eller utanförskap. Givet rådande mönster av ojämlikhet finns det anledning att problematisera om och hur områdesbaserade insatser kan vara ett *svår* på strukturella problem.⁷⁴ Sådana insatser kan snarare ses som *symptom* på ojämlikhetens problem.

Idrott som socialt verktyg

I Sverige liksom i andra länder riktas politisk uppmärksamhet mot idrottens potential att bidra till integration.⁷⁵ Därvid har även idrottens organisationer sett denna samhällsuppgift som sin.⁷⁶ Den här hållningen till idrottens förmodade samhällsnytta har en historisk bakgrund.⁷⁷ Den ligger även väl i linje med den idrottspolitiska utvecklingen. Offentliga aktörer har under 2000-talets början i allt högre grad formaliserat förväntningarna på idrottens sociala nytta.⁷⁸

⁷¹ Tahvilzadeh, N. m.fl. (2018). ”Orten och stadens demokratisering”. I M. Dahlstedt m.fl. (Red.), *Manifest: För ett socialt arbete i tiden*.

⁷² Hellström, A. (2016). *Trust us*.

⁷³ Dahlstedt, M. m.fl. (2018). ”Slaget om hemmet”. I *Sociologisk forskning*, vol. 55, nr 2–3, s. 203–223.

⁷⁴ Dahlstedt, M. m.fl. (2019). ”Social exclusion and multi-ethnic suburbs in Sweden”. I B. Hanlon m.fl. (Red.), *The Routledge Companion to the Suburbs*.

⁷⁵ Fundberg, J. (2017). ”Idrottsrörelsen och samhällsnyttan”. I J. Faskunger m.fl. (Red.), *Idrottens samhällsnytta*; Regeringen (2015). ”Ökat anslag till idrottsrörelsen i kommande vårproposition”. Pressmeddelande. 14 april; Regeringen (2016). ”Satsningar på idrotten i höstbudgeten”. Pressmeddelande. 19 september.

⁷⁶ Eriksson, B. (2018). ”Idrott – en suverän väg till integration”. *SVT Opinion*. Debattinlägg.

⁷⁷ Norberg, J. R. (2004). *Idrottens väg till folkhemmet*.

⁷⁸ Norberg, J. R. (2011). ”A contract reconsidered?” I *International Journal of Sport Policy and Politics*, vol. 3, nr. 3, s. 311–325; Osterlind, M. (2017). *Strävan efter samhällsförbättring*. Doktorsavhandling.

Sådana ambitioner bör ses i ljuset av att aktivitetsnivåerna i föreningsidrotten har sjunkit bland barn och ungdomar. Noterbart är hur flickor är underrepresenterade. Det bör också noteras att barn och ungdomar från socialt och ekonomiskt utsatta grupper i mindre utsträckning än andra deltar i föreningsidrott.⁷⁹ Ser man deltagande i föreningsliv i allmänhet och föreningsidrott i synnerhet som ett mått på integration – vilket är en central socialpolitisk ambition – är utvecklingen bekymmersam.⁸⁰ Det reser social- och idrottspolitiska frågor om exempelvis vilket ansvar offentliga aktörer har att stötta föreningsliv och särskilda former av idrottsaktivitet.⁸¹

I relation till denna utveckling har en rad olika verksamheter utvecklats som använder idrott som ett verktyg för sociala ändamål, och som i det avseendet skiljer sig från traditionell föreningsidrott.⁸² De kan bedrivas i många olika organisationsformer, men bygger inte sällan på samverkan mellan aktörer från civilsamhälle och idrottsföreningar, offentlig sektor, sociala företag, entreprenörer, välgörenhetsaktörer eller sponsrande företag.⁸³ Sådana idrottsbaserade interventioner kan förstås som ett slags områdesbaserat samhällsarbete, med ambitioner om integration, skötsamhet och brottsprevention.⁸⁴

Internationellt har den här typen av verksamhet en längre tradition. Det finns en **betydande forskningslitteratur kring exempelvis "midnight basketball" i USA och idrottsinitiativ för social inkludering som Positive Futures i Storbritannien.**⁸⁵ Internationell forskning lyfter ofta fram idrottens potential att bidra till individuell utveckling och stärka gemenskaper och relationer i lokalsamhället.⁸⁶ Den beskriver också idrotten som en arena för kritisk pedagogik, för arbete mot segregation och

⁷⁹ Blomdahl, U. m.fl. (2014).

⁸⁰ Jfr Fundberg, J. (2017).

⁸¹ Jfr SOU 2008:59. Idrottsstödsutredningen. *Föreningsfostran och tävlingsfostran*. Betänkande.

⁸² Jfr Ekholm, D. (2016). *Sport as a means of responding to social problems*. Doktorsavhandling.

⁸³ Jfr Ekholm, D. (2016); Ekholm, D. m.fl. (2018b). "Rationalities of good-will". I *Managing Sport and Leisure*. Epub före tryck; Peterson, T. m.fl. (2017). "Social entrepreneurship in a sport policy context". I *Sport in Society*, vol. 21, nr. 3, s. 452–467; Stenling, C. (2015). *The drive for change*. Doktorsavhandling.

⁸⁴ Ekholm, D. (2018a). "Idrott som en lösning på sociala problem". I *Idrottsforum.org*, ISSN 1652-7224, s. 1–28".

⁸⁵ Coalter, F. (2007). "Sports clubs, social capital and social regeneration". I *Sport in Society*, vol. 10, nr.4, s. 537–559; Hartmann, D. (2016). *Midnight basketball*; Kelly, L. (2011). "Social inclusion' through sports-based interventions?" I *Critical Social Policy*, vol. 31, nr. 1, s. 126–150.

⁸⁶ Lawson, H. A. (2005). "Empowering people, facilitating community development, and contributing to sustainable development". I *Sport, Education and Society*, vol. 10, nr. 1, s. 135–160.

ojämlikhet.⁸⁷ Samtidigt har forskare påtalat risken för att idrottsverksamheter kan bidra till etnisk hierarkisering och könsmissig diskriminering.⁸⁸ Dessutom har kritiska frågor rests om huruvida idrott verkligen förmår möta svåra samhällsproblem på strukturell nivå. Tilltron till att idrott kan vara en lösning på sociala svårigheter kan rentav vara diskutabel i sig, i det att fokus riktas bort från strukturella problem i samhället.⁸⁹

Mot denna bakgrund riktar vi blicken mot fenomenet *midnattsfotboll*. Det är en verksamhet som de senaste åren vuxit i omfattning och i dag finns i flertalet svenska städer. Vi undersöker hur midnattsfotboll bedrivs i två större städer, i samverkan mellan idrottsföreningar, offentliga aktörer, sponsorer och andra ideella krafter. Syftet är att ge en översiktlig bild av hur verksamheterna förstås av deltagande ledare, involverade aktörer och ungdomar själva. Vi vill även ge perspektiv på hur man kan förstå villkoren, möjligheterna och begränsningarna i den här typen av verksamhet, i relation till dagens idrotts- och socialpolitiska landskap.

Så organiseras midnattsfotboll

Midnattsfotboll riktar sig till unga i åldern 12–25 år och arrangeras i ett tiotal städer runt om i landet. Verksamheten drivs av en nationell välgörenhetsstiftelse tillsammans med lokala organisationer. Det kommunala stödet till midnattsfotboll skiljer sig åt mellan kommunerna. Vi har följt verksamheterna i två städer, vi kallar dem Västerstad och Österstad, i områden präglade av socioekonomisk segregation och en hög andel boende med utländsk bakgrund. Målsättningen med verksamheten är att bidra till integration och minskad brottslighet samt motverka utanförskap.

I Västerstad drivs verksamheten av ett mindre antal ledare i en lokal förening. Föreningen startades för att bedriva just midnattsfotboll. Därefter har den utvecklats med ett flertal ungdomslag och ett seniorlag i de lägre lokala serierna. Verksamheten i Västerstad kan beskrivas som svagt formaliserad, med återkommande

⁸⁷ Nols, Z. m.fl. (2018). "Social change through an urban sport for development initiative." I *Sport, Education and Society*. Epub före tryck.

⁸⁸ Forde, S. D. m.fl. (2015). "Moving towards social inclusion". I *Sport Management Review*, vol. 18, nr. 1, s. 126–138; Hedenborg, S. m.fl. (2017). "Introduction". I *Sport in Society*, vol. 20, nr. 8, s. 995–997; Long, J. m.fl. (2014). "Whiteness, blackness and settlement". I *Journal of Ethnic and Migration Studies*, vol. 40, nr. 11, s. 1779–1797.

⁸⁹ Coakley, J. (2015). "Assessing the sociology of sport". I *International Review for the Sociology of Sport*, vol. 50, nr. 4–5, s. 402–406; Coalter, F. (2015). "Sport-for-change". I *Social Inclusion*, vol. 3, nr. 3, s. 19–23.

utmaningar rörande finansiering, rekrytering av ledare samt att bedriva regelbundna aktiviteter.

I Österstad har den drivande föreningen ägnat sig åt fotboll i området i flera årtionden. I föreningen finns ett stort antal ungdomslag och seniorlag i högre divisioner för både damer och herrar. Den har även en större organisation än föreningen i Västerstad. Verksamheten i Österstad är mer formaliserad, med regelbunden verksamhet, avlönade ledare och långsiktigt säkerställd finansiering. Föreningen har också ambitionen att starta verksamhet speciellt för flickor på avsatta tider, och en särskild verksamhet för nyanlända ungdomar. Man planerar även att etablera liknande verksamheter i närliggande områden i staden.

Föreningarna i både Västerstad och Österstad bedriver aktiviteterna i samverkan med respektive kommuner, vilka ger ekonomiskt stöd och subventionerade hyror. Dessutom finns ett omfattande nätverk av sponsorer och frivilliga välgörare, som bidrar med ekonomiska och organisatoriska resurser till midnattsfotbollen. Verksamheterna har inget formellt samarbete, annat än relationen till den nationella stiftelsen och det gemensamma konceptet för hur aktiviteterna bedrivs. Båda verksamheter har fått stor uppmärksamhet i medierna, nominerats till utmärkelser och vunnit priser.

Fotboll på lördagskvällar

Midnattsfotboll erbjuder inomhusfotboll på lördagskvällar, vanligtvis mellan **klockan åtta och midnatt. Femmannalag spelar matcher enligt principen ”första målet vinner” och vinnaren står kvar. Där finns också ett rotationsschema för i vilken ordning de vilande lagen åter kommer in i spel.** Ofta kan det vara över hundra barn och ungdomar på plats under en lördagskväll – för att spela själva eller bara titta på och umgås med kompisar.

Följande utdrag från en längre fältanteckning i Västerstad ger en kortfattad inblick i hur en kväll kan se ut:

”Ledaren Mustafa inleder med att säga några ord. Han delar ut västar i sju olika lag om fem spelare i varje. Reglerna är enkla. Två lag börjar. Första målet vinner. Vinnarna står kvar. Blir det inga mål på fyra minuter så får båda lagen lämna plats för nya. [...] Strukturen och ordningen är tydlig den första timmen, men efter hand luckras reglerna upp. Spelarna i det förlorande laget har en tendens att dröja sig kvar. En

del spelare byter västar med varandra. Det blir mer och mer spring bland de vilande lagen och bland de andra som är i hallen. [...] Framåt kl. 23 är det fortfarande formellt sett sju lag i rotation, men färre spelare och några framträdande äldre spelar nu med fler lag. Det rosa laget spelar sin näst sista match lite efter 23. Matchstarten präglas av att några spelare inte är på plats, i stället kommer några andra killar in med rosa västar. [...] Det är en skämtsam jargong, grabbig. Spelet tas inte på alltför stort allvar, men samtidigt så kämpar alla för allt vad de kan ute på plan. Några barn går hem under kvällen, men många stannar kvar tillsammans med äldre ungdomar till **stängning vid 23.45.**”

(Utdrag ur fältanteckning, Västerstad)

Även om verksamheten formellt är öppen för både pojkar och flickor är det huvudsakligen pojkar som deltar. Flickor är ofta närvarande, men sällan aktiva som spelare.⁹⁰

Verksamheternas villkor och betydelse

I det empiriska material vi har undersökt förekommer en rad beskrivningar av verksamheterna. I det här avsnittet gör vi några nedslag i hur dessa beskrivningar kan se ut. Ett återkommande spår är frågan om meningsskapande – det vill säga huruvida verksamheten och deltagande i den beskrivs som meningsfulla, från olika positioner och ur olika perspektiv. Kapitlet är baserat på två typer av empiriskt material. Vi gjorde deltagande observationer i båda städerna under närmare tre månader. Dessutom genomfördes intervjuer med totalt cirka 20 ungdomar, 12 ledare och ytterligare 25 samverkande aktörer. I tur och ordning går vi igenom det meningsskapande som sker ur ledningens, samverkande aktörers och deltagande barn och ungdomars perspektiv.

De lokala ledningarnas perspektiv

I de lokala ledningarnas beskrivningar av verksamheten är det tydligt att de ser fotbollen som ett verktyg för sociala ändamål.

Midnattsfotboll beskrivs både som organisatoriskt integrerad i respektive förening och som en separat aktivitet. Den ekonomiska administrationen sköts av föreningarna. Ledare och många deltagande barn och ungdomar spelar dessutom i

⁹⁰ Jfr Ekholm, D. m.fl. (2019). ”Problematizing the absent girl”. I *Sport in Society*. Epub före tryck.

föreningarnas ordinarie ungdomslag. Det särskiljande är att midnattsfotbollen är öppen för alla och inte kräver medlemskap eller anmälan på förhand. Därutöver är det verksamhetens sociala ändamål som står i förgrunden.

I följande citat beskriver föreningsledaren Martin i Västerstad hur fotbollen som aktivitet bidrar till integration, skötsamhet och personlig utveckling, och därmed erbjuder ett alternativ till en mer destruktiv tillvaro präglad av droger och kriminalitet. Här ställs två tydliga alternativ mot varandra:

”Några har vi plockat in och försökt få att sluta med narkotika. Några har **vi försökt plocka in och sluta med kriminalitet ... [..] Jag pratade med en kille nu i lördags som vi ska försöka få in och börja spela fotboll igen, som har gått in i ett narkotikabruk, som snart kommer att leda till missbruk troligtvis och då måste man putta honom rätt. Men för att göra skillnad på riktigt så måste det vara en mer aktiv verksamhet.”**

(Föreningsledaren Martin, Västerstad)

Verksamheten beskrivs alltså inte enbart som en aktivitet för avledning från risker i form av droger och kriminalitet.⁹¹ Den beskrivs även som en bredare socialpedagogisk verksamhet, med ambitionen att bidra till en förändring i rätt **riktning. Tanken är att erbjuda ungdomarna en ”aktiv verksamhet” som kan ”putta [ungdomar] rätt” och ”göra skillnad”.**

Tanken om fotbollen som en kraft som möjliggör en ordnad tillvaro återkommer när verksamhetsledaren Abraham i Österstad beskriver midnattsfotboll.⁹² Han kopplar samman skötsamhetsideal med ambitioner om integration och personlig utveckling. Ungdomar som är utsatta för och bärare av problem blir delaktiga i samhället genom fotboll, menar han. Det bidrar i sin tur till ordning, skötsamhet, integration och personlig utveckling. Föreningen – eller närmare bestämt den föreningslika verksamheten – är en viktig plattform i det arbetet.⁹³

⁹¹ Jfr Ekholm, D. (2016).

⁹² Jfr Ekholm, D. (2017). ”Sport-based risk management”. I *European Journal for Sport and Society*, vol. 14, nr. 1, s. 60–78.

⁹³ Jfr Ekholm, D. m.fl. (2018a). ”Forming the association-like organization”. I *International Journal of the Sociology of Leisure*. Epub före tryck.

”Du har ett gäng ungdomar som inte har nåt intresse av att bidra till samhället, inte har nåt intresse av att vara delaktiga i samhället. De härjar bara omkring i stadsdelen och inte gör mycket vettigt och helt plötsligt så får man vara med i någonting som heter [midnattsfotboll] och via [midnattsfotboll] så lär man sig ganska tydligt att ska jag vara kvar här så måste jag faktiskt visa respekt. [...] I integrationssyfte skulle jag vilja säga att när vi har lyckats med de bitarna, då har vi helt plötsligt uppfostrat människor som faktiskt är redo för arbetslivet och då kanske de får en ärlig chans att komma ut på arbetsmarknaden kontra tidigare **... att komma in på en arbetsplats [...] Det handlar väldigt mycket för de här människorna att hitta ... ta till sig det bästa av sin kultur och på nåt sätt försöka anamma det bästa av den svenska kulturen och finna dig själv. Och det görs oftast mycket mildare via föreningslivet. Och nu är ju fotboll ett verktyg. [...] Via fotbollen så lär vi dem respekt och vi lär dem värdegrunder och vi lär dem fair play-regler och vi lär dem att gör du mål så vinner du och du kan då avancera.**”

(Verksamhetsledaren Abraham, Österstad)

Föreningslivet och fotbollen beskrivs här dels som en väg in i samhället, dels som en plats för att lära sig eller utveckla förmågor som leder till lönearbete och integration. Det handlar inte minst om skötsamhet, att visa respekt och personlig utveckling i relation till sin kultur. Även om olika aspekter betonas, och vävs in i varandra, finns en återkommande tanke om verksamhetens sociala förtjänster och potential för samhällelig såväl som individuell utveckling. Idén om social nytta är genomgående också när vi riktar blicken mot övriga samverkande aktörer.

De samverkande aktörernas perspektiv

I mångfalden av samverkande aktörer som omger midnattsfotboll lyfter vi här fram den nationella stiftelsen, kommunerna samt sponsorer. Hos samtliga finns en stark föreställning om idrottens sociala nytta och verksamhetens bidrag till sociala ändamål.

Stiftelsen har initierat liknande verksamheter i flera städer, med ambitionen att bidra till integration och motverka utanförskap. Genom sin direktör lyfter stiftelsen här fram utgångspunkten för sitt engagemang.

”Vi åker ut och identifierar liksom var det finns ett behov. [...] Det gäller att hitta eldsjälarna. Det gäller att hitta ledarna som påverkar ungdomar. Nyckeln med det här arbetet är att påverka ungdomar mellan 14 till 18 år. [...] Det handlar om att hitta de här 20–25-åringarna som egentligen är idoler och förebilder för de som är 14–18 år. Så där har du egentligen nyckeln till det här. [...] Att tio procent av ungdomarna hamnar i en lite svårare form av utanförskap och kriminalitet, och då kostar det i vissa fall pengar mera än [...] 120 000 kronor. Det är vad alla ungdomar kostar när det gäller socialen och **Försäkringskassan och sånt.**”

(Stiftelsedirektören)

Här framkommer en tydlig idé om behov. Platser och individer är i behov av idrott, och att förebygga och förhindra utanförskap. I det arbetet är äldre förebilder viktiga redskap för att åstadkomma social förändring. Här finns en återkommande tanke om verksamheternas pedagogiska dimension. I stiftelsedirektörens resonemang framkommer också en tydlig ekonomisk rationalitet, som motiverar betydelsen av just denna typ av verksamhet, ifråga om framtida kostnader för samtidens risker och problem. Kostnaden för att bedriva midnattsfotboll ses som en investering i framtiden.

Stiftelsens ambitioner överlappar även kommunernas intressen om ungdomar och integration. Därför kan verksamheterna också förstås i relation till politiska målbilder och viljor. I Västerstad har det förts en diskussion om hur midnattsfotbollen kan få stöd, men också om olika organisatoriska hinder och vilka sociala ändamål verksamheten potentiellt kan bidra till. I det följande beskriver ordföranden i Kultur- och fritidsnämnden hur midnattsfotboll, givet rådande segregationsmönster i Västerstad, inte i tillräckligt hög grad förmår bidra till möten mellan ungdomar från olika delar av staden.

”Jag tycker det viktiga som föreningslivet kan ha som integration är att få till den här blandningen av människor från olika samhälls- ... **eller** socioekonomiska läge kan man väl säga. Och att få människor som har bott i Sverige i hela sitt liv och människor som inte har bott här så länge, få mötas och utbyta erfarenheter. [...] Jag ser problematiken att man inte får till den här blandningen av människor, som jag ser som nödvändig **för att få till integrationen.**”

(Ordföranden i Kultur- och fritidsnämnden, Västerstad)

Ordföranden ger här uttryck för ett integrationsideal, som bygger på vikten av möten mellan individer med olika bakgrund och från olika bostadsområden.⁹⁴

I Österstad har verksamheten och kommunen pratat sig samman om gemensamma ambitioner och politiska målbilder, vilket har resulterat i mer långsiktiga samverkansformer. Tjänstepersonen med ansvar för idrott på kommunens kultur- och fritidsförvaltning beskriver hur verksamheten framöver kommer att drivas på uppdrag från kommunens kultur- och fritidsnämnd.

”Vi vill påvisa att vi fortfarande vill fortsätta med midnattsfotboll och att det inte ska vara en ansökningsprocess, utan vi ger dem ett uppdrag. [...] Vi tycker att det här ligger i rätt spår för att det här ligger verkligen i nämndens mål, alltså den uppfyllelse vi ska nå. Midnattsfotboll är en **väldigt bra pusselbit där.**”

(Tjänsteperson idrott, Österstad)

I det nätverk av samverkande parter som omger verksamheterna finns även en lång rad aktörer, vilka på olika sätt sponsrar eller bidrar med välgörande insatser. Några av företagen som bidrar mer återkommande berättar att de ser detta engagemang som en del av ett socialt ansvarstagande samt profilering av varumärket, exempelvis genom att låta det vara synligt i samband med aktiviteterna. Det är företagens ansvariga för CSR (corporate social responsibility) som sköter samverkan och kontakt med den lokala ledningen och stiftelsen.

I det följande beskriver representanten för ett försäkringsbolag intresset av att vara en lokalt engagerad kraft, med fokus på att bidra till skadeförebyggande arbete och minskad social oro.

”Anledningen till att vi är med i verksamheten och driver det är att vi ser, **det ... kortsiktigt så ser vi ju ... en skadeförebyggande effekt, så är det. Vi** har ju, här i [området] har ju polisen tagit fram statistik på det till och **med. Så man har sett att det har minskat med ... femtio procent och, det** kan ju vara andra saker som bidrar också ... men sen så tror ju vi på det **här med ... kraften som ändå finns i idrott, hur den kan forma alltså. [...]** Vi vill vara med och skapa ... meningsfull aktivitet, aktiviteter för **ungdomar, speciellt i de här områdena där vi har skador. Alltså ... vi har**

⁹⁴ Jfr Ekholm, D. (2019). ”Sport as a means of governing social integration”. I *Sociology of Sport Journal*. Epub före tryck.

sett ganska mycket social oro här också. [...] Midnattsfotboll är ju faktiskt någonting som fyller ett behov.”

(Representant för försäkringsbolag)

Givet en situation präglad av socioekonomisk segregation lyfter försäkringsbolaget fram att verksamheten har skadeförebyggande effekter – något som ligger i linje med bolagets ekonomiska intressen. Också i denna beskrivning är behov en viktig princip, det vill säga att ungdomar i dessa särskilda områden har särskilda behov av aktiviteter som avleder dem från och förebygger risker för skadegörelse. Även här utgör alltså fotbollen ett **alternativ till mer destruktiv och mindre ”meningsfull aktivitet”**.

Förutom näringslivets engagemang finns en rad insatser och bidrag från lokala välgörenhetsorganisationer och engagerade frivilliga. En företrädare för en global välgörenhetsorganisationens lokala underavdelning beskriver bakgrunden till deras **engagemang för midnattsfotboll som att ”vi har ju nätverket för att vi har vuxit upp** i en viss del av stan, vi bor i en viss del av stan, men det finns en annan del av stan (som har behov av stöd) som vi **inte känner till”**. **Den återkommande viljan att göra skillnad** tar avstamp i en beskrivning av samtida segregationsproblem, som påkallar behov av särskilda åtgärder. Med utgångspunkt i välsignelsen att befinna sig i en privilegierad position, framträder här en slags välviljans rationalitet.⁹⁵

Deltagarnas perspektiv

För de ungdomar som deltar i midnattsfotboll är det uppenbart att de i flera avseenden upplever deltagandet som både värdefullt och meningsfullt.

Habwir bor i Österort. Liksom många andra ungdomar vi har intervjuat beskriver han midnattsfotboll som ett värdefullt andningshål i en annars tuff och svår livssituation, starkt formad av tillvaron som nyanländ och ensamkommande från Afghanistan. Midnattsfotbollen erbjuder honom en stunds avbrott från de negativa tankar som annars lätt tar överhanden.

”Den träning som jag har ... den ger en positiv energi till ... att glömma bort lite saker ... försöker, men det kommer hela tiden. Kanske det var

⁹⁵ Ekholm, D. m.fl. (2018b).

tre, fyra, fem timmar, jag kunde glömma bort allt, sedan kommer det **upp igen.**”

(Habwir, Österstad)

Flera ungdomar framhåller deltagandets sociala dimension. Umgänget handlar inte bara om att spela fotboll. Det rör mycket annat, såsom att skapa relationer och få en känsla av gemenskap. Ungdomarna beskriver att de under kvällarna får möjlighet att prata med varandra och att det möjliggör både samarbete och lärande.

Samtidigt framkommer det i både observationer och intervjuer att det främst är vissa ungdomar som är med och spelar. Deltagandet tycks påfallande skevt fördelat avseende både kön och var deltagarna bor. När det gäller deltagarnas boende kan vi konstatera att merparten av de ungdomar vi intervjuat är bosatta i det område där själva aktiviteterna bedrivs. Övriga deltagare bor huvudsakligen i andra liknande förortsområden. Det är företrädesvis sociala nätverk som förbinder ungdomar från olika områden och får dem att söka sig till midnattsfotboll. Waleed från Österort förklarar:

Waleed: Det är folk från [Österstad], framför allt från [Österort] och [Söderort], det är många som kommer därifrån. Ibland så finns det folk **som kommer från stan ...**

Intervjuare: Ja ... kommer det någon från [Villasamhället] då? Kommer det folk därifrån?

Waleed: Nej, inte så många.

Under observationerna har vi endast kunnat se ett fåtal flickor delta i själva spelet. Däremot har en del flickor, icke ombytta, inte sällan i mindre sällskap, befunnit sig i eller i nära anslutning till hallen där spelet äger rum.⁹⁶ Waleed menar att pojkarna **är stora och att flickorna ”inte liksom ... de har inte stora kroppar”, vilket i sin tur gör att flickorna kommer till korta i spelet och ”om de gör något fel så vill de inte att man skrattar åt dem”**. Även en annan pojke, Ali i Västerort, påpekar att **”jag vet inte om de tycker att de inte passar in eller så, med så här massor med killar”**. Resonemanget är återkommande i ungdomarnas beskrivningar.

⁹⁶ Jfr Ekholm, D. m.fl. (2019).

Araksan berättar att hon ibland söker sig till idrottshallen i Västerort. Däremot deltar hon inte i själva spelet. Även hon framhåller känslan av att inte våga och att vara obekvämt som viktiga orsaker till varför det är så få flickor som deltar:

”Alltså, det kan ju vara rätt obekvämt. Asså, jag skulle inte direkt gå in och spela match mot killarna och sånt. Skulle typ aldrig göra det. Men, å andra sidan kan det vara att det är killarna som inte vill att tjejerna ska **vara med och sånt. Det blir så här att ... nej men, ”ni kommer inte att kunna vara med för ni vet inte hur man kör”, eller något sånt.**”

(Araksan, Västerstad)

I citatet framkommer att det finns olika förväntningar på hur pojkar och flickor kan delta, som de behöver förhålla sig till. Orsakerna till flickornas relativa frånvaro är inte en utan flera. De handlar om hur aktiviteterna organiseras och inte minst om hur de kan uppfattas rikta sig till pojkar och flickor på olika sätt.

Idrottens möjligheter och begränsningar

Med avstamp i dessa beskrivningar vill vi i kommande avsnitt diskutera verksamhetens möjligheter och begränsningar att vara ett verktyg för integration och andra sociala ändamål. I diskussionen lyfter vi fram tre teman:

1. Verksamhetens möjlighet att möta strukturella problem.
2. Verksamhetens räckvidd och möjligheter att nå bestämda målgrupper.
3. Verksamhetens möjlighet att vara en mötesplats för integration.

Inför denna diskussion vill vi betona vikten av att kalibrera förväntningarna på vad som är rimligt att uppnå med en verksamhet som midnattsfotboll.

Hur kan midnattsfotboll möta strukturella problem?

Segregation handlar om strukturell och politiskt villkorad ojämlikhet. Socialt arbete med fokus på individ- eller områdesnivå förmår inte att i grunden förändra de villkor som skapar segregation, vilken i sin tur leder till utsatthet bland unga. För att komma till tals med strukturella ojämlikheter krävs politiska åtgärder på strukturell nivå. Det är viktigt att klargöra för att skapa rimliga förväntningar på idrottens potential. Samtidigt får det inte innebära att vi bortser från de möjligheter

som den här typen av verksamhet rymmer. Vi återkommer till möjligheterna lite längre fram.

De allra flesta vi har intervjuat – ledare, samverkande aktörer, tjänstepersoner och politiker – är överens om att midnattsfotboll inte kan lösa alla de problem som skapas i segregationens och ojämlikhetens spår. Samtidigt ser vi återkommande hur verksamheterna legitimeras utifrån den sociala nytta de antas bidra med, inte sällan understödd med statistik som visar ekonomiska besparingar och minskad brottslighet. Om nu denna typ av verksamhet inte förmår att i grunden förändra de sociala villkor som präglar ungas livsvillkor, vad är det då som gör den meningsfull? Det är uppenbart att de verksamheter vi har studerat möjliggör idrottsutövande och därmed meningsfull fritid för många unga (pojkar och män). Dessutom kan midnattsfotbollen fungera som en brygga till de lokala föreningarnas övriga verksamhet. I det avseendet utgör den en kompensation för avsaknaden av föreningsdrivna idrottsaktiviteter lokalt i området, i alla fall för pojkar i Västerstad. Samtidigt är det ett uppenbart villkor att tillgången till denna idrottsaktivitet gäller med förutsättningen att den bidrar med social nytta, i någon form.

Hur kan midnattsfotboll nå målgruppen?

Av undersökningen framgår att midnattsfotboll har en begränsad räckvidd. Det är nästan uteslutande pojkar som deltar, och framför allt de med intresse att spela fotboll. Båda dessa begränsningar gäller främst de som deltar i själva spelet. Runt om rör sig ett stort antal unga, somliga som åskådare, andra för socialt umgänge. Deltagande i fotbollsspel framstår som distinkt avgränsat för pojkar, och sker under ledning av unga män – för män, av män. De socialpolitiska ambitioner som gäller flickors villkor, deltagande och inkludering hamnar ovillkorligt i skymundan, trots betydande ansträngningar från ledare och samverkande aktörer. Räckvidd handlar dock inte bara om att nå, eller inte nå, de unga som deltar i fotbollsaktiviteten. Det handlar även om att nå de som deltar som ledare. Verksamheternas ledningar poängterar visserligen potentialen till brottsprevention och integration med tyngdpunkt på deltagarna. Men flera av de utomstående aktörerna, exempelvis polis och socialtjänst, framhåller även potentialen i att nå och involvera de några år äldre ledarna. I linje med denna tanke kan verksamheten ses som en arena för avledning och fostran inte bara riktad mot deltagarna, utan också mot ledarna.

Hur kan midnattsfotboll vara en mötesplats för integration?

Ledare, samverkande aktörer, tjänstepersoner och politiker uttrycker alla förhoppningar om att verksamheterna ska utgöra mötesplatser för unga, där de kan träffa andra med annan bakgrund och från andra delar av staden. Undersökningen visar att den typen av möten är begränsade. Däremot sker uppenbart en mängd andra möten, vilka beskrivs som en mycket central del av verksamheterna. Det skapas i stället band mellan unga från samma eller liknande bostadsområden som överskrider sociala och kulturella gränser. Dessa relationer präglas av en mångfald av sociala bakgrunder. Unga med olika språk och sociala villkor möts och utvecklar relationer. Även om det sällan sker möten med andra unga med svensk bakgrund, från mer välbärgade stadsdelar, möjliggör midnattsfotbollen en annan slags integration och sammanhållning. Trots att sådan integration i många politiska sammanhang anses exkluderande och avgränsande saknar den inte betydelse för deltagarna.⁹⁷ De utvecklar viktiga relationer till andra med liknande livsvillkor. Samtidigt riskerar en ensidig syn på att integration är lika med möten och mötesplatser, att rikta uppmärksamhet bort från de materiella villkor som sätter ramar för sammanhållning – i idrott såväl som samhället i övrigt.⁹⁸

Överskatta inte idrottens kraft!

Mot bakgrund av de tre frågor som vi lyft fram ovan framgår att det inte går att ge några entydiga svar om verksamheternas möjligheter eller begränsningar. Vad behöver vi då veta för att kunna diskutera dem?

Att se på verksamheter som midnattsfotboll med tonvikt på hur väl de lyckas uppnå sina ambitioner handlar framför allt om att justera förväntningarna på vad som är möjligt att uppnå. I annat fall riskerar även verksamheter som bidrar till att förbättra tillvaron för människor att framstå som misslyckade. Det arbete som bedrivs inom midnattsfotbollen är knappast strukturförändrande, eller kan i grunden adressera de strukturella villkor som skapar ojämlikhet och segregation. Däremot kan det minska konsekvenserna av, eller kompensera för, dessa faktorer, inte minst genom att göra deltagande i idrott mer tillgängligt. Socialt arbete handlar om mångsidiga insatser som riskerar att misslyckas, till och med i de fall där det finns mycket goda förutsättningar, resurser, utarbetade handlingsplaner och professionella yrkesutövare. Att förvänta sig något annat är att överskatta idrottens

⁹⁷ Jfr Coakley, J. (2011). "Youth sports" I *Journal of Sport and Social Issues*, vol. 35, nr. 3, s. 306–324.

⁹⁸ Jfr Ekholm, D. (2019); Ekholm, D. m.fl. (2017). "Football for inclusion". I *Social Inclusion*, vol. 5, nr. 2, s. 232–240.

kraft och underskatta både det sociala arbetets komplexitet och betydelsen av de sociala strukturer som formar ojämlikhet, segregation och sociala problem.

Det krävs kvalificerad forskning av utvärderande karaktär för att kunna bedöma de kompensatoriska effekter som verksamheter såsom midnattsfotboll kan ha på exempelvis integration eller minskad brottslighet. Sådan forskning behöver vara teoretiskt förankrad, med avseende på relationen mellan interventionernas mål och medel, och präglas av väl definierade förståelser av de sociala ändamål som eftersträvas. I de fall där utvärderingar saknar teoretisk förankring, riskerar kunskap snarare att återskapa befintliga föreställningar om idrottens potential för social förändring.

Tilltron till idrottens potential för socialt arbete riktar vidare ljuset mot sådana verksamheters bredare kulturella symbolik och politiska innebörd, närmare bestämt hur berättelser om idrott som en lösning på sociala problem växer fram, vilket i sin tur ger kraft åt idéer dels om idrottens kraft, dels om hur vissa individer och särskilda områden ska utvecklas eller förändras som svar på strukturella och sociala problem. Det är just detta vi riktar ljuset mot i den avslutande reflektionen.

Avslutande reflektion

En verksamhet som midnattsfotbollen bör inte enbart ses som ett svar på ett specifikt problem. Dess politiska innebörder och kulturella symbolik kan inte minst ses som en problematisering av de unga och vad som beskrivs som en oordnad och riskfylld tillvaro.

Ojämlikhetens villkor och symbolik

Idén om midnattsfotboll som ett svar på utmaningar i samhället bygger på föreställningar om att fotboll kan vara ett sätt att hantera dessa utmaningar. Snarare än ett *svår*, ser vi verksamheten som ett *symptom* på ojämlikhetens problem. En verksamhet som midnattsfotboll kan nämligen bara uppstå i ett samhälle präglad av ojämlikhet och segregation. Förväntningar om att idrotten ska kunna motverka ojämlikhet är i någon mening symptomatiska för en samtida politisk debatt där problem i samhället belastas individer lokaliserade på bestämda platser (förlagda utanför).⁹⁹ Om vi närmar oss verksamheten som ett symptom, mer än ett svar, på ett problem kan vi också notera att den bygger på föreställningar om

⁹⁹ Jfr Ekholm, D. (2018b). "Governing by means of sport for social change and social inclusion". I *Sport in Society*, vol. 21, nr. 11, s. 1777–1794.

vad det är för slags situation som anses problematisk, hur dessa problem ska förstås och hur de kan mötas.

Vad är det då som midnattsfotboll ska lösa? Vad är problemet? Utifrån de många beskrivningar av verksamheten vi studerat, framträder en bild av en mångfald problem, både explicit och implicit, som knappast definieras på ett precist eller konsekvent sätt. Det handlar om integration, utanförskap, segregation, brottsprevention och så vidare. Dessa ord betecknar mer än enbart samhällliga tillstånd, lokaliserade i tid och rum. De ramar in en specifik målgrupp. När verksamheten beskrivs med inriktning på social förändring bygger det på en karaktärisering av den aktuella målgruppen, dess problem och behov, men även de problem och risker som målgruppen själva utgör.

I beskrivningar av verksamheterna återkommer hot om en framtid präglad av problem. Dessa problem förväntas kunna undvikas genom deltagande i fotboll. Unga framställs som utsatta för allehanda risker i termer av utanförskap, kriminalitet och droger – en allmänt oordnad tillvaro. Ur detta perspektiv framstår fotboll som ett skydd. Samtidigt utgör ungas livsstil, i form av de oönskade beteenden midnattsfotbollen vill vara ett alternativ till (såsom kriminalitet och droger), en potentiell risk för både lokalsamhällets och det övriga samhällets sammanhållning och ordning. Här finns en spänning mellan hur målgruppen porträtteras som både utsatt för, och utsättande samhället för, risk. Ur detta sätt att betrakta ungdomarna uppstår ett behov av just fotboll som social insats. För denna grupp av unga är det därmed den sociala nyttan och behovet av social förändring som villkorar denna slags idrott, mer än ett idrottsligt egenvärde.¹⁰⁰

Behovet kan tillgodoses genom fostran och avledning. I denna fostran ligger kärnan i att förbättra de ungas självförtroende och självkänsla, att rusta dem för att hantera risker i samhället samt att bidra med färdigheter som möjliggör integration och en ordnad tillvaro – det vill säga att forma dem till inkluderade medborgare. Men framför allt tillgodoses behovet att förhindra risker genom att erbjuda avledning, både fysiskt och mentalt.¹⁰¹ Verksamheten utgör en fysisk plats där de ungas helgkvällar och fritid kan förläggas i tid och rum. Den fysiska närvaron på denna plats utgör i sig ett hinder för, och förhindrar uppkomst av, oönskade beteenden. De unga kan så att säga fysiskt hållas borta från gatan eller från problem under en

¹⁰⁰ Jfr Hartmann, D. (2016).

¹⁰¹ Jfr Nichols, G. (2007). *Sport and crime reduction*.

tid som anses särskilt riskfylld. Dessutom kan deltagandet i midnattsfotboll mentalt avleda dem från intresset att ägna sig åt mer riskfyllda aktiviteter, är det tänkt.

Denna föreställning har kommit att bli mer eller mindre allmänt rådande för att förstå verksamheter av det slag midnattsfotboll är ett exempel på. Verksamhet där idrott villkoras av risk, behov och social nytta avgränsar just den målgrupp som lever i stadens socioekonomiska periferi, och som i övrigt har begränsad tillgång till idrott. Sådana villkor gäller inte på samma självklara sätt för unga boende i andra delar av städerna. Så ser ojämlika villkor ut.

Deltagande på egna villkor

Låt oss avslutningsvis återgå till de unga – till pojkarna – och deras meningskapande. Som de ser det har aktiviteterna ett stort värde. De ger inte bara tillgång till en idrottsaktivitet utan kan även bidra till gemenskap, lärande och meningsfulla sociala relationer. Som vi tidigare har beskrivit finns här dessutom potential till integration, genom att unga ges möjlighet att skapa band till andra med liknande livsvillkor. De som är med i idrottsaktiviteterna definierar inte sitt deltagande som en lösning på samhällsproblem, något som ledare, företrädare och samverkande aktörer gör. I stället beskriver de sitt deltagande utifrån sina egna villkor och viljan att vara med i en meningsfull fritidsaktivitet, såsom idrott. De ungas berättelser öppnar upp för nya sätt att tänka kring idrottande och idrottens potential, bortom rådande problembilder och synen på idrott som lösning. I det avseendet kan möjligheten att själv få definiera villkoren och motiven för deltagandet ses som ett alternativ till hur utomstående och utförande aktörer tolkar verksamheten. I den slags verksamhet vi har undersökt finns nämligen potential för unga att med egen röst synliggöra villkoren för deltagande både i idrott och samhällsliv i övrigt, i en ojämlig värld.¹⁰²

¹⁰² Jfr Nols, Z. m.fl. (2018).

Referenser

- Blomdahl, U., Elofsson, S., Åkesson, M. & Lengheden, H. (2014). *Segrar föreningslivet? En studie av svenskt föreningsliv under 30 år bland barn och unga*. Stockholm: Stockholms stad och Stockholms universitet.
- Centrum för idrottsforskning (2018). *Statens stöd till idrotten – uppföljning 2017*. Stockholm: Centrum för idrottsforskning.
- Coakley, J. (2011). "Youth sports: What counts as 'positive development'?" I *Journal of Sport and Social Issues*, vol. 35, nr. 3, s. 306–324.
- Coakley, J. (2015). "Assessing the sociology of sport: On cultural sensibilities and the great sport myth". I *International Review for the Sociology of Sport*, vol. 50, nr. 4–5, s. 402–406.
- Coalter, F. (2007). "Sports clubs, social capital and social regeneration: 'Ill-defined interventions with hard to follow outcomes'?" I *Sport in Society*, vol. 10, nr. 4, s. 537–559.
- Coalter, F. (2015). "Sport-for-change: Some thoughts from a sceptic". I *Social Inclusion*, vol. 3, nr. 3, s. 19–23.
- Dahlstedt, M. & Ekholm, D. (2018). "Den sociala exkluderingens mekanismer". I M. Dahlstedt (Red.), *Förortsdrömmar: Ungdomar, utanförskap och viljan till inkludering*. Linköping Studies in Social Work and Welfare 2018:3. Linköping: Linköping University Press.
- Dahlstedt, M. & Eliassi, B. (2018). "Slaget om hemmet: Värden, utanförskapanden och förorten som folkhemmets periferi". I *Sociologisk forskning*, vol. 55, nr. 2–3, s. 203–223.
- Dahlstedt, M. & Ekholm, D. (2019). "Social exclusion and multi-ethnic suburbs in Sweden". I B. Hanlon & T. J. Vicino (Red.), *The Routledge Companion to the Suburbs*. New York, NY: Routledge.
- Ekholm, D. (2016). *Sport as a means of responding to social problems: Rationales of government, welfare and social change*. Doktorsavhandling. Linköping: Linköpings universitet.
- Ekholm, D. (2017). Sport-based risk management: Shaping motivated, responsible and self-governing citizen subjects. I *European Journal for Sport and Society*, vol. 14, nr. 1, s. 60–78.
- Ekholm, D. (2018a). Idrott som en lösning på sociala problem: Framträdandet av en kunskap och praktik i skärningspunkten mellan idrotts- och socialpolitik. I *Idrottsforum.org*, ISSN 1652-7224, s. 1–28.

<https://idrottsforum.org/wp-content/uploads/2018/10/ekholm181015.pdf>.

Ekholm, D. (2018b). "Governing by means of sport for social change and social inclusion: Demarcating the domains of problematization and intervention". I *Sport in Society*, vol. 21, nr. 11, s. 1777–1794.

Ekholm, D. (2019). "Sport as a means of governing social integration: Discourses on bridging and bonding social relations". I *Sociology of Sport Journal*. Epub före tryck. DOI: 10.1123/ssj.2018-0099.

Ekholm, D. & Dahlstedt, M. (2017). "Football for inclusion: Examining the pedagogic rationalities and the technologies of solidarity of a sports-based intervention in Sweden". I *Social Inclusion*, vol. 5, nr. 2, s. 232–240.

Ekholm, D. & Dahlstedt, M. (2018a). "Forming the association-like organization: On civil society, welfare provision and sport as a means of social inclusion". I *International Journal of the Sociology of Leisure*. Epub före tryck. DOI: 10.1007/s41978-018-0019-5.

Ekholm, D. & Dahlstedt, M. (2018b). "Rationalities of good-will: On the promotion of philanthropy through sports-based interventions in Sweden". I *Managing Sport and Leisure*. Epub före tryck. DOI: 10.1080/23750472.2018.1554450.

Ekholm, D., Dahlstedt, M. & Rönnbäck, J. (2019). "Problematizing the absent girl: Sport as a means of emancipation and social inclusion". I *Sport in Society*. Epub före tryck. DOI: 10.1080/17430437.2018.1505870.

Eriksson, B. (2018). "Idrott – en suverän väg till integration". *SVT Opinion*. Debattinlägg. <https://www.svt.se/opinion/article19008782.svt>. (Hämtad 22 november 2018.)

Forde, S. D., Lee, D. S., Mills, C. & Frisby, W. (2015). "Moving towards social inclusion: Manager and staff perspectives on an award winning community sport and recreation program for immigrants". I *Sport Management Review*, vol. 18, nr. 1, s. 126–138.

Fundberg, J. (2017). "Idrottsrörelsen och samhällsnyttan – fokus på etnisk mångfald och integration". I J. Faskunger & P. Sjöblom (Red.), *Idrottens samhällsnytta: En vetenskaplig översikt av idrottsrörelsens mervärden för individ och samhälle*. Stockholm: Riksidrottsförbundet.

Hartmann, D. (2016). *Midnight basketball: Race, sports, and neoliberal social policy*. Chicago, IL: University of Chicago Press.

Hedenborg, S. & Pfister, G. (2017). "Introduction". I *Sport in Society*, vol. 20, nr. 8, s. 995–997.

Hellström, A. (2016). *Trust us: Reproducing the nation and the Scandinavian nationalist populist parties*. New York, NY: Berghahn.

- Kelly, L. (2011). "Social inclusion' through sports-based interventions?" I *Critical Social Policy*, vol. 31, nr. 1, s. 126–150.
- Lawson, H. A. (2005). "Empowering people, facilitating community development, and contributing to sustainable development: The social work of sport, exercise and physical education programs". I *Sport, Education and Society*, vol. 10, nr. 1, s. 135–160.
- Long, J., Hylton, K. & Spracklen, K. (2014). "Whiteness, blackness and settlement: Leisure and integration of new migrants". I *Journal of Ethnic and Migration Studies*, vol. 40, nr. 11, s. 1779–1797.
- Nichols, G. (2007). *Sport and crime reduction: The role of sports in tackling youth crime*. London: Routledge.
- Nols, Z., Haudenhuyse, R., Spaaij, R. & Theebom, M. (2018). "Social change through an urban sport for development initiative? Investigating critical pedagogy through the voices of young people". I *Sport, Education and Society*. Epub före tryck. DOI: 10.1080/13573322.2018.1459536.
- Norberg, J. R. (2004). *Idrottens väg till folkhemmet: Studier i statlig idrottspolitik 1913–1970*. Stockholm: SISU Idrottsböcker.
- Norberg, J. R. (2011). "A contract reconsidered? Changes in the Swedish state's relation to the sports movement". I *International Journal of Sport Policy and Politics*, vol. 3, nr. 3, s. 311–325.
- Peterson, T. & Schenker, K. (2017). "Social entrepreneurship in a sport policy context". I *Sport in Society*, vol. 21, nr. 3, s. 452–467.
- Regeringen (2015). "Ökat anslag till idrottsrörelsen i kommande vårproposition". Pressmeddelande. 14 april. <http://www.regeringen.se/pressmeddelanden/2015/04/okat-anslag-till-idrottsrorelsen-i-kommande-varproposition/>. (Hämtad 22 november 2018.)
- Regeringen (2016). "Satsningar på idrotten i höstbudgeten". Pressmeddelande. 19 september. <http://www.regeringen.se/pressmeddelanden/2016/09/satsningar-pa-idrotten-i-hostbudgeten/>. (Hämtad 22 november 2018.)
- Schierup, C.-U., Ålund, A. & Kings, L. (2018). "Stockholmsupproret: En kamp för social rättvisa". I A. Ålund, C.-U. Schierup & A. Neergaard (Red.), *Nation i ombildning: Essäer om 2000-talets Sverige*. Stockholm: Boréa.
- SOU 2008:59. Idrottsstödsutredningen. *Föreningsfostran och tävlingsfostran: En utvärdering av statens stöd till idrotten*. Betänkande. Stockholm: Fritzes offentliga publikationer.
- Stenling, C. (2015). *The drive for change: Putting the means and ends of sport at stake in the organizing of Swedish voluntary sport*. Doktorsavhandling. Umeå: Umeå universitet.

Tahvilzadeh, N., Dahlstedt, M. & Kings, L. (2018). "Orten och stadens demokratisering". I M. Dahlstedt & P. Lalander (Red.), *Manifest: För ett socialt arbete i tiden*. Lund: Studentlitteratur.

Österlind, M. (2017). *Strävan efter samhällsförbättring: Idrottspolitiska problematiseringar och lösningsstrategier för formandet av den nyttiga idrotten och den idrottande individen*. Doktorsavhandling. Umeå: Umeå universitet.